

3. Литвак О.М. Державний вплив на злочинність: Кримінологічно-правове дослідження. – К.: Юрінком Інтер, 2000. – 280 с.
4. Протидія економічній злочинності / П.І. Орлов, А.Ф. Волобуєв, І.М. Осика, Р.Л. Степанюк, І.М. Зарецька, Едвард Картер, Річард Ворнер. – Х.: Нац. ун-т внутр. справ, 2004. – 568 с.
5. Організований наркобізнес (поняття, форми, підстави кримінальної відповідальності) / Ю.В. Баулін, В.І. Борисов, Л.В. Дорош та ін.; За заг. ред. Ю.В. Бауліна, Л.В. Дорош. – Х.: Право, 2005. – 256 с.
6. Злочинність у сфері економіки: проблеми прогнозування, планування та координації заходів протидії. / За заг. ред. Кальмана О.Г. – Х.: Вид-во ТОВ “Новасофт”, 2005. – 255 с.
7. Концепція подолання корупції в Україні “На шляху до доброчесності” / <http://www.kpk.org.ua>

Куцепал Юлія Юріївна

студентка 5 курсу юридичного факультету,
ДВНЗ «Національний гірничий університет»

Науковий керівник: Хряпінський П.В.
професор, д.ю.н., професор

ПРИМУСОВІ ЗАХОДИ ВИХОВНОГО ХАРАКТЕРУ ЯК РІЗНОВИД КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВОГО ПРИМУСУ

Стан злочинності серед неповнолітніх викликає глибоку занепокоєність та необхідність пошуку нових ефективних засобів попередження злочинності, вжиття додаткових заходів з боку державних, зокрема правоохоронних, органів та громадськості, що сприяли б поступовому скороченню злочинних проявів серед неповнолітніх.

У ст. 97 ККУ передбачено застосування щодо неповнолітніх специфічного виду звільнення від кримінальної відповідальності - із застосуванням примусових заходів виховного характеру. Такі заходи не є кримінальним покаранням, істотно відрізняються від них за своєю суворістю. Водночас вони пов'язані з певними обмеженнями та позбавленнями для особи, щодо якої застосовані. Примусові заходи виховного характеру є мірою державного примусу, яка застосовується незалежно від бажання винного. Їх покладення, крім іншого, зумовлене необхідністю позбавлення неповнолітнього, який вчинив злочин, ілюзії про безкарність його дій та повне прощення вчиненого у зв'язку із звільненням від кримінальної відповідальності.

Метою застосування таких заходів має бути забезпечення інтересів неповнолітнього, які полягають в одержанні не тільки належного виховання, а й освіти, лікування, соціальної, психологічної допомоги, захисту від жорстокого поводження, насильства та експлуатації, а також у наявності можливості адаптуватися до реалій суспільного життя, підвищити загальноосвітній і культурний рівень, набути професії та працевлаштуватися.

Звільнення від кримінальної відповідальності із застосуванням примусових заходів виховного характеру допускається із дотриманням комплексу умов, які стосуються особи винного, вчиненого ним злочину, прогнозу його подальшої поведінки. Відповідно до ч. 1 ст. 97 умовами такого звільнення є: 1) неповноліття особи. Видається, що застосування примусових заходів виховного характеру лише щодо осіб, які є неповнолітніми під час розгляду справи; 2) вчинення вперше злочину невеликої" тяжкості. Неповнолітній притягнутий до кримінальної відповідальності за злочин, за який законом передбачено покарання у виді позбавлення волі на строк не більше двох років або інше, більш м'яке покарання (ч. 2 ст.12).

3) можливість виправлення неповнолітнього без застосування покарання. яка повинна визначатися з урахуванням особи винного, його поведінки після вчинення злочину. Про наявність такої можливості може, зокрема, свідчити фактичне вчинення злочину вперше, щире каяття, добровільне відшкодування заподіяної шкоди, бездоганна поведінка після посягання, втрата зв'язків з попереднім оточенням, яке негативно впливало на неповнолітнього.

Суд може застосувати такі примусові заходи виховного характеру:

1. зобов'язання публічно або в іншій формі попросити вибачення у потерпілого;
2. застереження;
3. передача неповнолітнього під нагляд батькам або особам, які їх замінюють, чи під нагляд педагогічному або трудовому колективу за його згодою, а також окремим громадянам на їх прохання;
4. покладання на неповнолітнього, який досяг 15 віку і має майно або заробіток, обов'язку відшкодувати заподіяні збитки;
5. направлення неповнолітнього до спеціальної навчально-виховної установи для дітей і підлітків до його виправлення, але на строк, що не перевищує трьох років, умов перебування в цих установах неповнолітніх та порядок їх залишення визначаються спеціальними положеннями.

Перелік примусових заходів виховного характеру є вичерпним.

Додатковим виховним чинником при вирішенні судами зазначених питань має бути залучення до цього громадських організацій та осіб, які займаються примиренням потерпілих із неповнолітніми, котрі вчинили злочин чи суспільно небезпечне діяння. Результати примирення (у разі досягнення такого і виконання всіх його умов у повному обсязі - відшкодування потерпілому завданих злочином майнових збитків та/або усунення заподіяної шкоди, укладення відповідної угоди тощо) дають змогу обрати щодо таких неповнолітніх найбільш ефективний захід виховного характеру, а також мають ураховуватись як істотні обставини при вирішенні питання про звільнення неповнолітнього, який вчинив злочин, від кримінальної відповідальності (закриття справи) у зв'язку із застосуванням зазначених заходів чи примиренням із потерпілим.

Важливе місце у вирішенні справ про злочини, є присутність психолога, адже у стресовій ситуації, якою є провадження в кримінальній справі, у підлітків загострюється тенденція до примітивних способів психологічного захисту, що проявляється в таких формах: демонстративний характер дій, висловлювань, який не є внутрішньо вмотивованим непідкоренням вимогам, реакція ізоляції фрустрація у формі агресії чи уникнення від спілкування.

Така поведінка виявляється в самообмові, приховуванні співучасників, взятті всієї вини на себе, ненаданні інформації, яка може покращити становище обвинуваченого і, як наслідок, ускладнює процес встановлення істини в справі. Нажаль як показує практика, знання спеціалістів у вказаній сфері використовуються дуже рідко, лише у 5% кримінальних справ.

При виборі примусових заходів виховного характеру суд має враховувати характер і ступінь суспільної небезпеки вчиненого злочину, особу винного, обставини, які пом'якшують чи обтяжують покарання за цей злочин, якби воно насправді призначалося. Повинні бути з'ясовані умови життя і виховання неповнолітнього, тобто встановлені факти, що стосуються сімейно-побутових умов

його зовнішнього оточення. Наприклад, невиконання батьками або особами, які їх замінюють, обов'язків з виховання неповнолітнього; побутове середовище та інтереси неповнолітнього, його поведінку вдома, в школі, на підприємстві; наявність раніше вчинених правопорушень і характер заходів, що застосовувалися до нього. Це допоможе з'ясувати безпосередні причини, що призвели до вчинення неповнолітнім злочину або суспільно небезпечної дії.

Неприпустимо передавати неповнолітнього під нагляд батька чи матері, які позбавлені батьківських прав, а також батьків чи інших осіб, котрі через свою поведінку не здатні позитивно впливати на нього. Хоча в законі не передбачено обов'язкове отримання згоди батьків або осіб, які їх замінюють, на передачу їм неповнолітнього під нагляд, суд має отримати таку згоду.

При виборі покарання слід бути обережними, адже покарання повинно відповідати вчиненому особою діяння, з метою досягнення справедливості, вихованню винного алеї не повинно бути занадто м'яким, оскільки необхідно показати неповнолітньому негативність наслідків його дій, для розуміння і неприпустимості вчинення таких дій в подальшому.

В даний час спостерігається тенденція до зростання нестабільності майже в усіх сферах суспільства й посилення ролі негативних тенденцій, які провокують девіантну поведінку, деградацію й саморуйнування особистості.

Тому я вважаю, що суди повині приділяти більше уваги підвищенню виховного значення та посиленню профілактичного впливу судових процесів у справах про злочини неповнолітніх.

У кожній справі необхідно встановлювати причини вчинення злочинів неповнолітніми та умови, що цьому сприяли; не залишати без реагування виявлені у судовому засіданні недоліки в роботі навчальних закладів і громадських організацій та органів, які зобов'язані запобігати правопорушенням неповнолітніх; виносити окремі ухвали (постанови) із зазначенням конкретних обставин, за яких стало можливим учинення неповнолітнім злочину, та осіб, із чиєї вини це сталося.

Також актуальним є створення та впровадження в систему державних органів, що опікуються дітьми та неповнолітніми, профілактичних програм, що мають за мету своєї діяльності попередження та перевиховання осіб, які, на момент вчинення суспільно небезпечної дії не досягли віку, з якого можливе притягнення до кримінальної відповідальності.

Адже головним є не тільки покарання, як засіб виховання та негативної оцінки дій неповнолітнього, а й попередження вчинення таких дій у майбутньому. Тому до розгляду справ, що стосується неповнолітніх слід підходити досить уважно і обережно, оскільки діти наше майбутнє яке ми будемо сьогодні і саме від нас залежить, який воно вигляд матиме.

ЛІТЕРАТУРА

1. Конституція України: Прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р. – К., 1996. – 111 с.
2. Кримінальний кодекс України: Офіційний текст. – К.: Юрінком Інтер, 2001 р. – 240 с.
3. Коржанський М.І. Науковий коментар Кримінального кодексу України. – К., Атіка, Академія, Ельга-Н, 2001.
4. Кримінальне право України. Особлива частина / За ред. М.І.Бажанова, В.В.Сташиса, В.Я.Тація. – Київ – Харків: Юрінком Інтер, 2003. – 496 с.
5. Кримінальне право України. Особлива частина./ За ред. М.І.Мельника, В.А.Клименка. – Київ: Юридична думка, 2004. – 656 с.
6. Кримінальне право України. Особлива частина / За редакцією М.І.Бажанова та ін. – Харків. Юрінком Інтер – Право, 2001.
7. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України від 5 квітня 2001 року / За ред.М.І. Мельника, М.І. Хавронюка. - К.: Каннон, А.С.К., 2001.

8. Науково-практичний коментар до Кримінального кодексу України. Під загальною редакцією Потебенька М.О., Гончаренка В.Г. – К.: «Форум», 2004., у 2-х ч. – Ч.2. – 984 с.

9. Особливості провдження досудового слідства в справах про злочини неповнолітніх Тихонова О.М., Франко Н.С.

10. Бурдін В.М. Особливості кримінальної відповідальності

11. Про практику розгляду судами справ про застосування примусових заходів виховного характеру: Постанова Пленуму Верховного Суду України від 15.05.2006р. №2.

Зайцева Ганна Сергіївна

студентка 5 курсу юридичного факультету,
ДВНЗ «Національний гірничий університет»

Науковий керівник: Хряпінський П.В.
професор, д.ю.н., професор

СУДОВА ПРАКТИКА ТА ЇЇ ВПЛИВ НА ЗАСТОСУВАННЯ ЗАКОНУ УКРАЇНИ ПРО КРИМІНАЛЬНУ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ

Закон про кримінальну відповідальність на відміну від законів інших галузей законодавства має певні специфічні риси. Цей закон є основним **джерелом** кримінального права. Згідно з ч. 3 ст. 3 КК злочинність діяння, а також його караність та інші кримінально-правові наслідки визначаються тільки цим Кодексом. Вироки, ухвали і постанови судів не визнаються **джерелами норми** кримінального права. Вони мають обов'язкову силу тільки лише щодо конкретної кримінальної справи. Так само роз'яснення Пленуму Верховного Суду України не створюють **норм** кримінального права. Вони лише розкривають смисл, дійсний зміст кримінально-правової **норми**, націлюють судову **практику** на **правильне її застосування**.

Не створюють **норм** кримінального права і акти офіційного тлумачення, що даються Конституційним Судом України. Судове тлумачення кримінального закону відбувається у процесі судового розгляду кримінальних справ. При застосовуванні статей КК слід з'ясувати дійсну волю законодавця та знати прийоми тлумачення кримінальних законів, що дасть можливість **правильно** кваліфікувати злочин. У цьому відношенні важливе **значення** має **практика** Верховного Суду України. Узагальнюючи судову **практику**, розглядаючи окремі справи в касаційному порядку, Верховний Суд дає роз'яснення відповідних **норм** КК, виробляє певні рекомендації щодо **правильного їх застосування**.

Ці рекомендації набувають важливого **значення для** всіх судових інстанцій, стають еталонами, що використовує вся судова **практика**. Це так звані стандарти кваліфікації, які забезпечують однакове **застосування** закону і тим самим є одним із засобів зміцнення законності, охорони прав і свобод громадян. Особливе **значення** тут мають постанови Пленуму Верховного Суду України з окремих категорій справ. У них містяться рекомендації щодо кваліфікації відповідних злочинів, які використовуються судами у разі **застосування** кримінального закону.

Проблеми розгляду судової практики як джерела кримінального права розглядалися як радянськими, так і українськими вченими. Особливо актуальними сьогодні є дослідження можливостей судової практики виступати джерелом права в рамках української правової системи, чому служать безліч причин: зміна пріоритетів державної політики, еволюція праворозуміння, які охопили світові правові системи, і так далі. Отже, обґрунтованою з точки зору і теорії, і практики є